Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1999

INGVAR SVENSSON

Svensson, I.: Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1999. **[Remarkable records of Microlepidoptera in Sweden during 1999.]**. Entomologisk Tidskrift 121 (1-2): 1-12. Lund, Sweden 2000. ISSN 0013-886x.

The series of annual compilations of remarkable records of Microlepidoptera is continued for the 27th year. As a likely result of unfavourable weather during the preceding season populations of moths were small or absent. Even though the summer and autumn of 1999 were unusually warm, especially in the south-eastern part of the country, gradually fewer and fewer moths appeared, except for immigrants. Drought could be accounted for in some regions, but e.g. Gothenburg had the highest June precipitation ever measured. In spite of the reduced populations more interesting species were found than in many years. New to Sweden are *Ectoedemia decentella* (Herrich-Schäffer, 1855), *Phyllonorycter leucographella* (Zeller, 1858), *Acrolepiopsis betulella* (Curtis, 1838), *Schiffermuelleria schaefferella* (Linnaeus, 1758), *Coleophora maritimella* Newman, 1873, a possibly undescribed *Coleophora* species, a possibly undescribed *Monochroa* species, *Etiella zinckenella* (Treitschke, 1832) (collected in 1960, probably introduced and not established), *Ancylosis oblitella* (Zeller, 1848) and *Homoeosoma nebulella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (first specimen in 1998, followed by an invasion in 1999). Totally 1680 species of Microlepidoptera are now known from Sweden.

I. Svensson, Vivedalsvägen 10, Österslöv, SE-291 94 Kristianstad, Sweden.

Inledning

Detta är den 27:e rapporten om anmärkningsvärda småfjärilsfynd i Sverige. Liksom förut behandlas i ett särskilt avsnitt sådana arter som är nya för landet eller på annat sätt särskilt intressanta och följs av ett avsnitt om immigration. Förutom vetenskapliga namn används i dessa två avsnitt även svenska namn enligt Svensson & Palmqvist (1990). Berättelserna om de olika arterna grundas på insamlarnas egna uppgifter. I ett följande avsnitt förtecknas nya landskapsfynd, inklusive sådana från de föregående avsnitten. Insamlare anges här genom förkortningar enligt ZOO-TAX. Insamlingsår anges endast för fynd före 1999. En förteckning över insamlare följer därefter.

Rapporten bygger på senaste upplagan av fjärilkatalogen (Svensson et al. 1994), med samma systematik och nomenklatur. Katalogens numrering på arterna används i avsnittet om nya landskapsfynd. Auktorsnamnen utelämnas här.

En sommar som denna med sol och värme har man knappast upplevt någonsin förut i Sverige. Dessförinnan hade det dock varit en någorlunda normal vinter och vår. Det kan dock noteras att Karesuando i norra Lappland hade hela -49°C den 27 januari och att det noterades första högsommartemperaturen +25°C i Älvsbyn i Norrbotten den 21 maj. I juni infann sig normala sommartemperaturer allmänt i landet. Juli och början av augusti uppvisade ett extremt antal dagar med

högsommarvärme (25-30° eller mer), särskilt i sydöstra delen av landet. Återstoden av augusti blev mer normal med flera regndagar. Medeltemperaturen för de tre sommarmånaderna sammantaget kom på många platser att ligga 2° över det normala. Delar av nordvästra Sverige var sämre lottade och hade en medeltemperatur något under. I väster var det också regnigare och Göteborg hade sin högsta uppmätta junინederbörd någonsin. I september blev det igen mycket varmt och torrt. Under första halvan hade många platser omkring 5° varmare än normalt och intet regn. Också i oktober och november var det ovanligt varmt.

Vädret borde varit idealiskt för fjärilsamlare, men fångsten har inte blivit därefter. Redan på våren gick det bara att skrapa upp ett fåtal småfjärilar och nästan ingenting värt att notera. Också nästan hela juni var händelsefattig, medan juli blev bättre, uppenbart till följd av den sköna sommarvärmen. Efterhand inträdde en klar försämring och på eftersommaren och hösten sågs få normalt svenska djur och många arters höstminor gick inte att hitta. Immigrationsvågor gav dock en hel del fjärilar i ljusfällor, särskilt mott. De svaga populationerna inom landet kan sannolikt härledas till den ogynnsamma sommaren 1998.

Märkligt nog anträffades fler för landet nya småfjärilar än på många år. Flertalet får betraktas som nyinvandrade eller kanske i vissa fall som immigranter som inte kommer att etablera sig här. De nya är *Ectoedemia decentella* (Herrich-Schäffer, 1855), *Phyllonorycter leucographella* (Zeller, 1858), *Acrolepiopsis betulella* (Curtis, 1838), *Schiffermuelleria schaefferella* (Linnaeus, 1758), *Coleophora maritimella* Newman, 1873, en möjligen obeskriven *Coleophora*-art, en kanske också obeskriven *Monochroa*-art, *Etiella zinckenella* (Treitschke, 1832) (insamlad 1960, troligen införd och inte funnen senare), *Ancylosis oblitella* (Zeller, 1848) and *Homoeosoma nebulella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (första exemplaret 1998, följt av en invasion 1999). Totalt 1680 arter småfjärilar är nu kända från Sverige.

Många tidigare rapportörer har nog inte funnit något som ansetts värt att nämna, varför förteckningen på insamlare krympt betänkligt. Bengt Å. Bengtsson har gått igenom Stig Överbys gamla samling, vilket avsevärt ökat listan på nya landskapsfynd. Förhoppningsvis kommer det nya millenniet att bjuda på nya möjligheter. Som vanligt bör rapporter lämnas till mig omedelbart efter trettondagen för att hinna publiceras före högsäsongen. Hjärtligt tack för alla insatser, även de som inte resulterat i omnämnande här.

Intressantare arter

Ectoedemia decentella (Herrich-Schäffer). Ibland kan dåligt väder bli till välsignelse. Under en utflykt mot sydöstligaste Skåne 30.VI möttes jag av en ordentlig regnfront som tvingade mig att vända norrut igen. Strax norr om Simrishamn var regnet dock inte värre än att det gick att montera upp fjärillamporna i ett litet bestånd av äldre tysklönn, *Acer pseudoplatanus*. Som vanligt detta år kom det endast ett fåtal fjärilar, något som kanske underlättade urskiljandet av en ensam dvärgmal. Denna visade dig tillhöra en för landet ny art som vi länge sökt, eftersom den förekommer i Danmark och värdväxten numera blivit ett vanligt skogsträd hos oss. Fjärilen kan knappast förväxlas med någon annan med sin svarta hårtofs på huvudet och nästan vit thorax (Fig. 1). Vingbredd 7 mm. Någon dag senare var jag på plats och granskade trädstammar och bankade grenar i försök att få fler exemplar men utan framgång. Även larven kan nog vara svår att hitta, eftersom första generationens larver i frukter och andra generationens i knoppar lever dolt och utan påtagliga yttre spår. För vidare data hänvisas till Johansson et al. (1990). Eftersom ytterligare en dansk dvärgmal som minerar i bladen på samma växt, är att vänta i Sverige, måste vi nog acceptera att den nya arten bör få det långa namnet *tysklönnfruktdvärgmal*.

Phyllonorycter leucographella (Zeller) är en annan dansk art som kunde väntas här. Den har på senare år brett ut sig snabbt mot norr i Europa och togs första gången i Danmark i Storköpenhamn 1993 (Buhl et al. 1994). Följdriktigt hittade Magnus Wedelin de första minorna i Sverige i Malmö hösten 1998 och kläckte fjärilen på våren efter. Direkt var de vita, ovansidiga minorna i bladen av eldtorn, *Pyracantha coccinea* myck-

Fig. 1. ***Ectoedemia decentella*** *(Herrich-Schäffer), föreslagen det svenska namnet tysklönnfruktdvärgmal, funnen ny för Sverige i sydöstra Skåne. Närmast känd från Danmark. Foto: Ingvar Svensson.*

Ectoedemia decentella*, found new to Sweden in southeast Scania.*

Fig. 2. ***Phyllonorycter leucographella*** *(Zeller), föreslagen det svenska namnet eldtornguldmal, funnen ny för Sverige i sydvästra Skåne. Har snabbt brett sig norrut på senare år och nu vanlig i Köpenhamn. Foto: Ingvar Svensson.*

Phyllonorycter leucographella*, found new to Sweden in southwest Scania. Spreading rapidly northwards in recent years.*

et talrika. Senare har han hittat minor också i Arlöv och jag fann minor i en trädgård i Lund, men däremot ännu inte i Kristianstad, där busken odlas varstans. Mindre ofta hittas minor på andra buskar som oxbär och hagtorn. De ses i stort sett året runt. Den prydliga fjärilen (Fig. 2) kan hastigt förväxlas med flera andra guldmalar som *P. cerasicolella* och *corylifoliella*. Den smala första bakkantshaken i framvingarna når ofta så långt ut att den är förbunden med andra bakkantshaken, Även det långa, smala, mot spetsen böjda rotstrecket och en långsmal bakkantstrimma är karakteristiska. Vingbredd 9 mm. Genitalierna är olika de flesta andra arter (Fig. 3-4, nästa sida). Det svenska namnet *eldtornguldmal* är ganska givet.

Acrolepiopsis betulella (Curtis) är däremot inte känd från Danmark men väl från västra Norge och Lettland, så det har varit anledning att söka den på lokaler med värdväxten ramslök, *Allium ursinum*, som växer spritt i Sydsverige och inte minst i Skåne. Det blev emellertid på

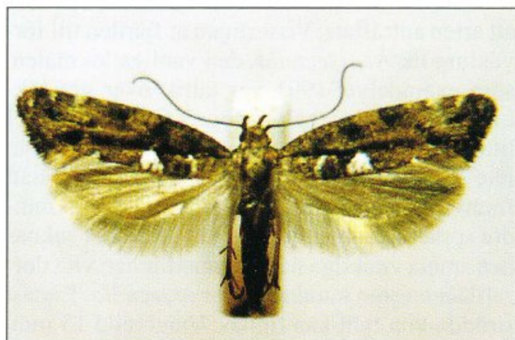

Fig. 5-6. ***Acrolepiopsis****. – 5.* ***A. betulella*** *(Curtis), föreslagen det svenska namnet ramslökmal, funnen ny för Sverige på Gotland. – 6.* ***A. assectella*** *(Zeller), den välkända lökmalen, brokigare och med en smal vitaktig hake innanför den större dorsalfläcken. Foto: Ingvar Svensson.*

Acrolepiopsis*. – 5.* ***A. betulella****, found new to Sweden on the island of Gotland in the Baltic sea. – 6.* ***A. assectella****, the well-known leek smudge, more variegated and with a narrow whitish strigula before the larger dorsal spot.*

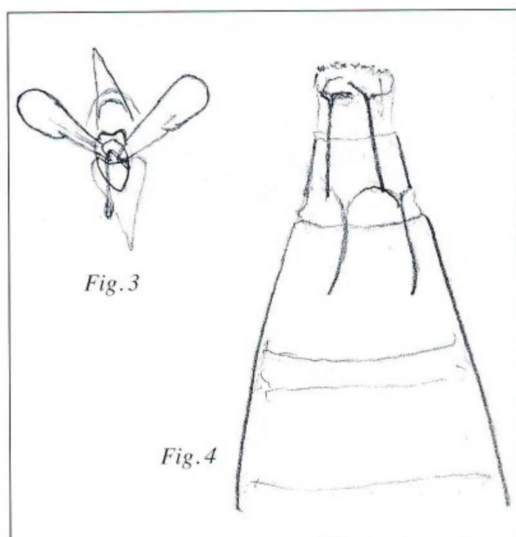

Fig. 3-4. Genitalier av ***Phyllonorycter leucographella****. – 3. Hane. – 4. Hona.*

Genitalia of ***Phyllonorycter leucographella****. – 3. Male. – 4. Female.*

Gotland som den först dök upp och inte direkt på växtens små lokaler på ön. Först bankade jag två honor från ett agtak i Vike i Boge socken 25.VII och dagen efter fick jag ytterligare en hona på ljus på Hejnum hällar. På den senare lokalen ljusfångade Bo Olsson en fjärde hona 4.VIII. Förmodligen är arten relativt nyinvandrad, eftersom Gotland så ofta besöks av fjärilsamlare utan att arten anträffats. Visserligen är fjärilen till förväxling lik *A. assectella*, den vanliga lökmalen, som exempelvis 1991 var talrik över gräslökmattor på Hejnum hällar (Fig. 5-6, föreg. sida). I litteraturen angivna skiljetecken är dessutom inte särskilt pålitliga. Bäst skiljes de nog på att framvingarna hos *betulella* är mörkare och mindre spräckliga men framför allt på att det saknas den smala vitaktiga haken innanför den vita dorsalfläcken som karakteriserar *assectella*. Endast strödda vita fjäll kan finnas. Vingbredd 13 mm. Även hangenitalierna kan förväxlas. Dock har *betulella* tydligt kortare saccus, bredare valver och kortare aedeagus med svagare taggfält i spetsen (Fig. 7, 9). Honan av *assectella* har en ductus bursae, som knappt nog låter sig färgas och därigenom nästan inte kan urskiljas, medan den andra arten har ett långt, starkt sklerotiserat parti (Fig. 8, 10). Larven lever i blommor av ramslök och gnager fläckar på frukterna i juni och förpuppar sig i nätaktig spånad, ofta på undersidan av värdväxtens blad. Fjärilen kläcks mot slutet av juli, övervintrar och flyger igen i maj. Eftersom så många honor anträffats, kan förutsättas att den nya arten är etablerad på Gotland. Det svenska namnet blir förstås *ramslökmal*.

Levipalpus hepatariella (Lienig & Zeller), leverplattmal, är förmodligen en art som minskar med värdväxten kattfot, *Antennaria*. Mest tas den mera enstaka, men Jan Olov Björklund och Ingemar Frycklund fick ett 40-tal på ljus på Marma skjutfält i Uppland 28.VII.

Agonopterix subpropinquella (Stainton), större tistelplattmal, har varit på tapeten senast i förra rapporten (Svensson 1999). Att arten verkligen är bofast i sydvästra Skåne bekräftas av att Mats Lindeborg lampfångade ett exemplar 2.VIII i Gässie och att Clas Källander lämnat uppgift om ett exemplar insamlat i Falsterbo 11.IX.

Schiffermuelleria schaefferella (Linnaeus), kilskriftpraktmal, har beskrivits av Linné som anträffad av honom på bokstammar under resa från Vittskövle till Ravlunda i östra Skåne 28 maj 1749. (Tideräkningen har därefter ändrats, så att detta mer motsvarar 10 juni). I beskrivningen anges därtill att larven lever i bokblad. Av detta kan dras slutsatsen att han i verkligheten beskrev *Phyllonorycter maestingella* och att *schaefferella* aldrig tagits i Sverige trots att typlokalen är den nämnda. Visserligen uppges arten också från Blekinge, men intet beläggexemplar har kunnat spåras, varför arten strukits som svensk i Catalogus. Inte heller i Linnés samling i England finns belägg, men artnamnet har ändå bibehållits för den större art som kommit att uppfattas som *schaefferella*. Denna art finns mycket lokalt i Danmark och nu har också ett exemplar tagits i Sverige. Bert Petterson skrämde ut en hane från magasinsvägg i Sölvesborgs yttre hamn 26.V. Den var aktiv i solskenet, men han hade turen få in den i en kapsel utan nämnvärda skador. Runt magasinet fanns det upplag av lövmassaved, mest bok, som skeppats från Hamburg. Den stora (vingbredd 15 mm) vackra

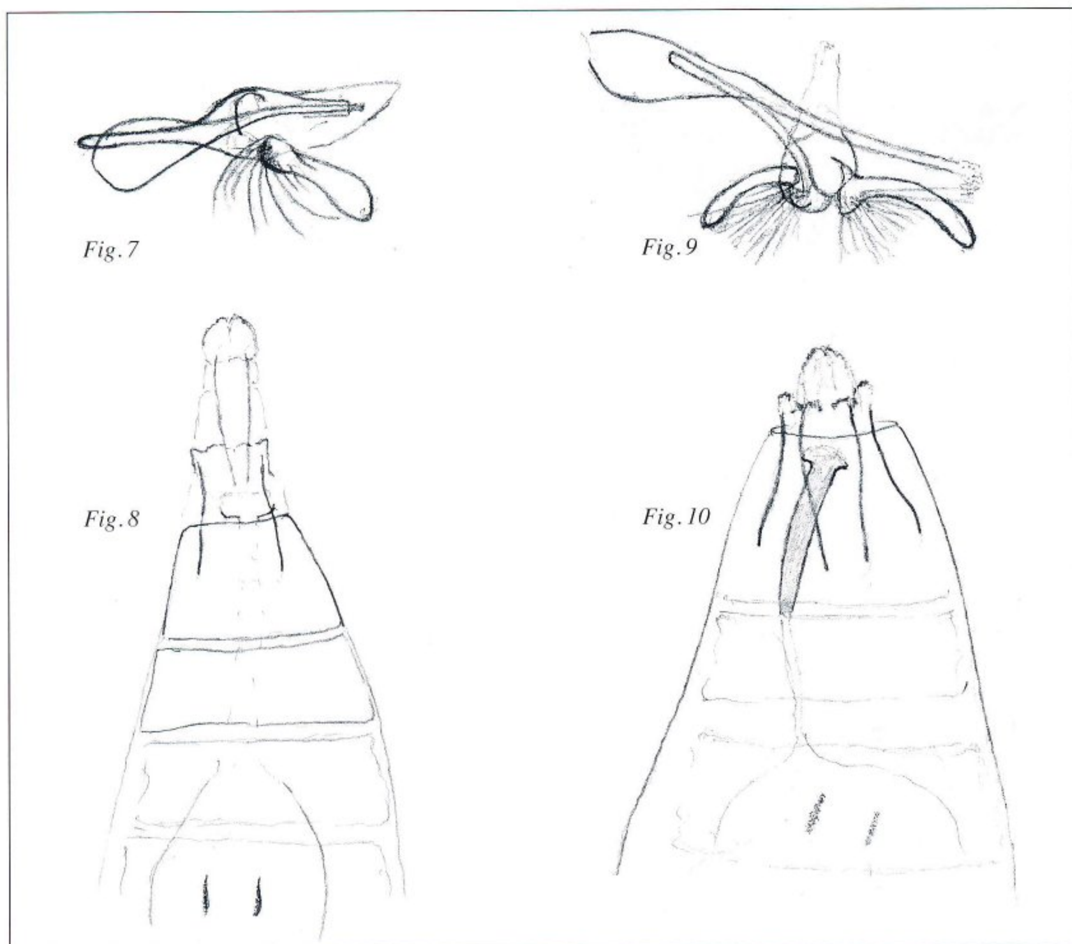

Fig. 7-10. Genitalier av **Acrolepiopsis**. *– 7.* **A. betulella**, *hane. – 8. hona. – 9.* **A. assectella**, *hane, aedeagus och saccus längre, valver smalare. – 10. hona, ductus bursae starkt sklerotiserad.*

Genitalia of **Acrolepiopsis**. *– 7.* **A. betulella**, *male. – 8. female. – 9.* **A. assectella**, *male, aedeagus and saccus longer, valva narrower. – 10. female, ductus bursae strongly sclerotized.*

malen är lätt att känna igen (Fig. 11, nästa uppslag). Larven anges leva övervintrande under bark eller i död ved av ek, bok och gran, varefter fjärilen flyger från slutet av maj till mitten av juni (Palm 1989). Vi kan hoppas att fjärilen lyckas få fotfäste i Sverige, fast den funna hanen utan tvivel är importerad.

Elachista megerlella (Hübner), smalbandgräsminerarmal, är en fjäril som anträffats mycket sällan i Sverige och endast på Öland och Gotland. Kanske är arten trots allt inte så ovanlig. Roland Johansson fann under i stort sett hela maj månad talrika minor på lundskafting, *Brachypodium silvaticum* i ett hässle vid sin sommarstuga i Långlöt och därtill jämte Bengt Å. Bengtsson på många andra lokaler på ön. Fjärilar kläcktes i juni. Minor sågs inte på andra gräs som angivits som värdväxter för arten. Roland har aldrig sett fjärilen flyga i naturen, men det är oftast mörkt inne i hässlen. Peter Koch-Schmidt har dock anmält fjärilar från Algutsrum 11 och 16.VII.

Fig. 11. ***Schiffermuelleria schaefferella*** *(Linnaeus), kilskriftpraktmal, har strukits som svensk i brist på beläggsmaterial, men nu har denna hane insamlats i Blekinge. Foto: Ingvar Svensson.*

Schiffermuelleria schaefferella *was deleted from Swedish lists lacking voucher specimen, but now this male has been collected in Blekinge.*

Coleophora maritimella Newman 1873. Många säckmalar som kommer till fjärillampan liknar varandra och allt kan man inte samla in för genitalpreparering. Emellertid hade jag turen att lägga beslag på en sådan vid lampfångst i min dotters trädgård i Maglehem i östra Skåne 4.VII, eftersom jag misstänkte *lassella*, en art som endast Per Benander funnit i Sverige. Genitalpreparering avslöjade att det rörde sig om en hane av den för landet nya *maritimella*, närmast funnen i Danmark. Fjärilen påminner också om den vanliga *argentula* men är mer bredvingad (Fig. 12). Antenner mörkringade, men de första lederna utan ringar, vita. Annars brukar antennerna i stället bli ljusare mot spetsen hos många arter. Vingbredd 12 mm, vilket är större än för normala danska exemplar. Larvsäcken, en frösäck, är enligt Emmet (1996) svår att finna, där den sitter på frukterna av värdväxten, strandtåg, *Juncus maritimus* i september-november för att sedan oftast övervintra någon annanstans. Fjärilen flyger från slutet av juni till in i augusti och anträffas ibland långt från havet. I detta fall finns närmaste förekomster av växten i västra Blekinge, 50 km bort. Hangenitalierna liknar inte just någon annan art, medan hongenitalierna mycket påminner om *alticolella* (Fig. 13-14).

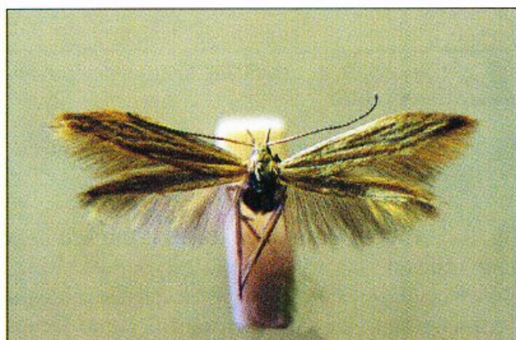

Fig. 12. ***Coleophora maritimella*** *Newman, föreslagen det svenska namnet strandtågsäckmal, funnen ny för Sverige i östra Skåne 50 km från närmaste förekomst av värdväxten. Foto: Ingvar Svensson.*

Coleophora maritimella *Newman, found new to Sweden in eastern Scania 50 km from the nearest occurrence of the larval food-plant.*

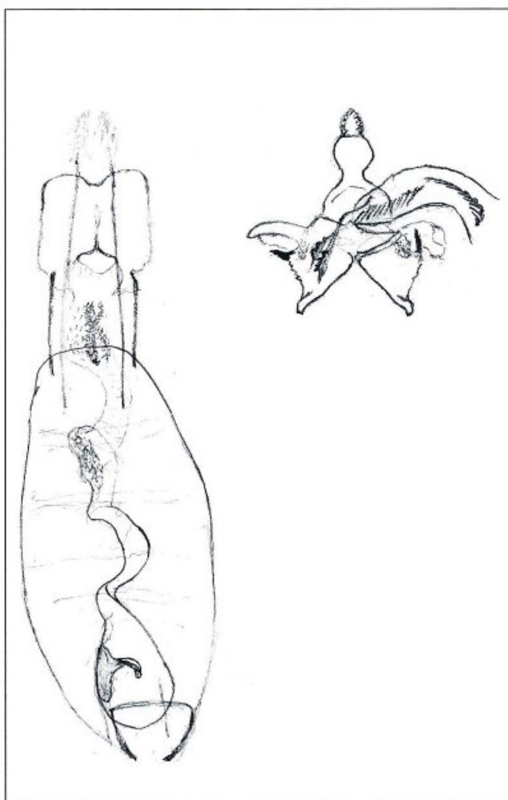

Fig. 13-14. Genitalier av ***Coleophora maritimella****. – 13. Den svenska hanen. – 14. En dansk hona.*

Genitalia of ***Coleophora maritimella****. – 13. The Swedish male. – 14. A Danish female.*

Naturligt svenskt namn blir *strandtågsäckmal*.

Coleophora species. Min bästa ljusfångstnatt under 1999, i Anga prästänge på Gotland 20.VII, då himlen var mulen och temperaturen höll sig uppemot 20°, gav bl.a. en ensam liten säckmal, som inte signalerade något särskilt förrän efter genitalpreparering. Preparatet (Fig. 15) liknade översiktligt mest *sternipennella* men hade ett ostiumparti som kunde vara *idaeella*. Utseendet på signum och förekomsten av en extra taggplatta i bursa talar för att fjärilen bör stå närmare den förra. Fjärilens yttre (Fig. 16) för dock mer tanken på *arctostaphyli* eller *caespititiella* genom den ringa storleken (vingbredd 12 mm) och den rödbruna grundfärgen på framvingarna med gulvit framkantstrimma till 2/3 av längden. Antydan till en snedlinje kan skönjas genom några ljusa fjäll närmast spetsen av framkantstrimman. Även om det rör sig om endast ett enda exemplar, är det inte troligt att så många avvikelser kan ligga inom variationsvidden hos någon känd nordisk art och inte heller har jag kunnat placera in den på någon europeisk art överhuvud. Per Benander berättade på sin tid att han funnit en okänd säck på blodtopp, *Sanguisorba officinalis* på Gotland men gav inga ytterligare detaljer. Anga prästänge är en god lokal för denna växt och man kan spekulera över om det finns något samband med denna märkliga fjäril.

*Fig. 16. Den okända **Coleophora**-arten från Gotland. Foto: Ingvar Svensson.*

*The unknown **Coleophora** species from Gotland.*

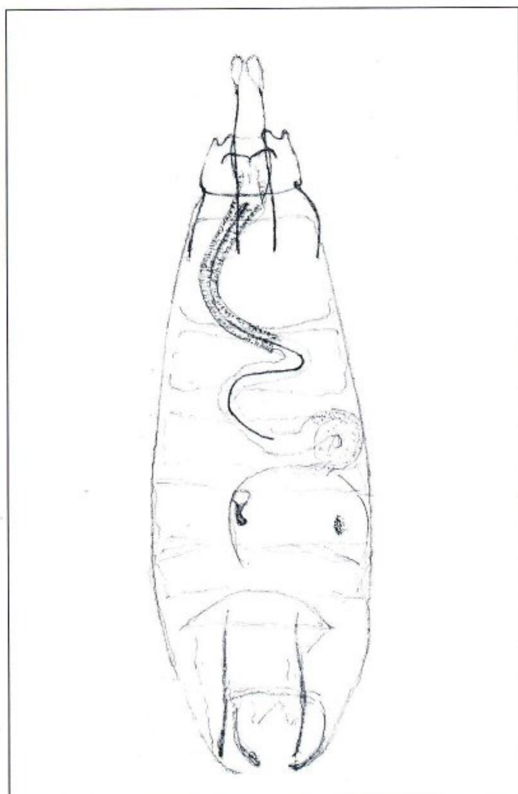

*Fig. 15. Genitalier av en okänd **Coleophora**-art, en hona funnen på Gotland.*

*Genitalia of an unknown **Coleophora** species, a female found on the island of Gotland.*

Spuleria flavicaput (Haworth), gulhuvad hagtornbrokmal, är kanske inte så akut hotad i landet, som man kunnat frukta sedan Kristianstad kommun planerat bygga ut stan på det tidigare militära övningsfältet i Näsby med påtaglig risk för att ett antal av fjärilens värdbuskar stryker med. Fjärilen har visserligen anträffats fåtaligt upp till ett par mil från detta kärnområde. Nu har emellertid Magnus Wedelin fått ett exemplar på lampa i Klagshamn 29.V. För det första är fjärilen en eftermiddagsflygare som inte borde komma till ljus och för det andra håller Klagshamnsudden på med att växa igen med hagtornsbuskar. Fjärilen föredrar ensamstående äldre hagtornsbuskar, men sådana finns det fortfarande gott om på Klagshamnsudden och troligen är den redan bofast där. Vi har väl bara inte granskat grenarna tillräckligt noga för att finna fjärilens flyghål.

Monochroa species. I solnedgången den

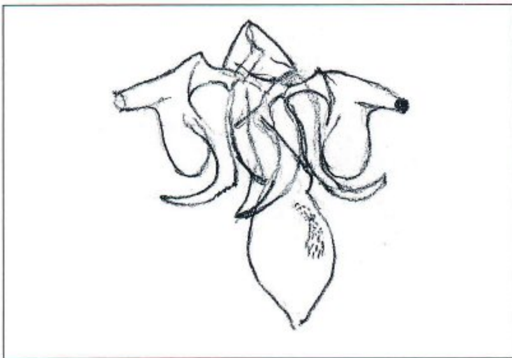

*Fig. 17. Genitalier av en okänd **Monochroa**-art, en hane funnen på Öland.*

*Genitalia of an unknown **Monochroa** species, a male found on the island of Öland.*

15.VI håvade Göran Palmqvist i ett mindre kärr i skogen vid vägens slut 2 km söder om Odens Flisor i Rönnerum socken på Öland en fjäril i detta släkte som varken han eller jag kunnat bestämma, exempelvis efter den nya mellaneuropeiska stävmalboken (Elsner et al. 1999). Den har genitalier (Fig. 17) ungefär som *servella*, men exemplaret är litet, vingbredd endast 11 mm, framvingarna är smala med en oregelbunden blandning av breda svartbruna och smalare brungula fjäll och dessutom en tydlig svart diskpunkt utanför vilken de brungula fjällen blir mer dominerande mot vingspetsen (Fig. 18, nästa uppslag).

Sitotroga cerealella (Olivier), majsmal, har det varit tyst om sedan 1990, då Carl Åke Pettersson fann ett exemplar i ett varuhus i Kalmar (Svensson 1991).Nu har han träffat på denna importart igen. Ett konsthantverk av rågvete hamnade i en stadsvåning i Karlstad och under sommaren kläcktes mängder av fjärilar. Han har försett mig med ett par av dessa för den nya samlingen.

Psamathocrita osseella (Stainton), hässlestävmal, har alltsedan upptäckten ny för Norden 1980 i ett hässle på Öland. (Svensson 1981) ansetts minst lika hotad som *flavicaput* ovan, eftersom den trots eftersökning inte kunnat anträffas utanför den mindre än ett hektar stora lokalen, när nerhuggningen av Mittlandskogen med åtföljande granplantering bara fortsatte. Förhoppningsvis har vandalismen äntligen stoppat liksom sommarstugeutläggningen. Läget för fjärilen har ljusnat, sedan Bengt Å. Bengtsson och Göran Palmqvist funnit den på nya lokaler på ön, Lenstad 12.VI och Rönnerum 15.VI.

Anacampsis fuscella (Eversmann), klöversobermal, har också fått en vidgad utbredning i landet. Jan-Olov Björklund och Ingemar Frycklund kläckte arten från larver plockade 11.VI på den nya värdväxten käringtand, *Lotus corniculatus* på Marma skjutfält i norra Uppland. 20-21.VII skraphåvades fjärilen från samma växt liksom en annan raritet, *Syncopacma sangiella*, motfläckpalpmal.

Eucosma tripoliana (Barret), strandasterfrövecklare. I föregående rapport (Svensson 1999) anmäldes arten ny för Skåne på grundval av en hane som jag insamlat i Gessie 3.VIII.98. Att arten är bofast bekräftas av att flera samlare anmält den från samma lokal 3-4.VIII.99.

Pammene insulana (Guenee), sällsynt björksolvecklare, har Peter Koch-Schmidt fångat med långhåv 13.VI i Sm. Nybro. Det har från olika håll uttalats misstankar att arten lever på asp, *Populus tremula*.

Cydia servillana (Duponchel), sälggallvecklare, ses mycket sällan och verkar ha mycket splittrade förekomster, fast värdväxten olika videarter, *Salix*, växer nästan överallt. Magnus Wedelin hittade i april galler på gråvide vid gamla järnvägen i östra utkanten av Skanör men ingenting kläcktes. 12.VI besökte han lokalen på nytt och lyckades håva några flygande exemplar. 17.VI fick han artspecifikt feromon och kunde locka fram fler exemplar. Försök på ytterligare några videlokaler, bl.a. energiskogsodlingar, blev utan resultat.

Achroia grisella (Fabricius), litet vaxmott. Från en tydligen oönskad bisvärm i Ha. Årstad som sprutats för två år sedan men fortlevde, svärmade denna fjäril i mars-april och kom in genom ventiler och fönster i hundratal berättar Erik Tham. Svärmningen hade i stort sett ebbat ut 2 maj.

Oncocera semirubella (Scopoli), käringtandmott, har Jesper Lind fått på ljus 13.VII på samma lokal i Sö, Torsåker som gav två exemplar året innan, något som talar för att arten är fastboende där. Om fjärilen dessutom uppträder som

migrant på sina håll är nog oklart.

Etiella zinckenella (Treitschke). Claes Eliasson har påmint mig om ett exemplar i Göteborgs Naturhistoriska Museum, etiketterat Hisingen 26 augusti 1960 leg Josef Schulz. Kontakt med Jan Å. Jonasson gav vid handen att jag tidigare avvisat publicering, p.g.a. att exemplaret sannolikt kommit in med sjöfarten och inte medfört etablering. Eftersom arten inte anses införd på de danska lokalerna, kan det finnas lika god anledning att ta upp den som svensk som *schaefferella* ovan. Insamlaren var konservator vid museet men sysslade mest med storfjärilar och hade tydligen förbisett det fina fyndet. Här avbildas ett tjeckiskt exemplar med vingbredd 23 mm (Fig. 19, nästa uppslag). Fjärilen skiljes lätt från senflygande exemplar av följande art på det bruna tvärbandet vid inre tvärlinjen i framvingarna. I övrigt hänvisas till den välkända danska boken om mott (Palm 1986). Det framgår inte var på Hisingen fjärilen är tagen, men jag förutsätter att det var på västgötasidan. Efter huvudutbredningen kan fjärilen få det svenska namnet *tropikärtmott*.

Pima boisduvaliella (Guenee), strandärtmott, har betydligt längre flygtid än jag angett i Fjärilkalender (Svensson 1993). Många rapportörer har insamlat exemplar till mitt i augusti. Förmodligen rör det sig om en andra generation och inte immigration söderifrån.

Nyctegretis lineana (Scopoli), gråborotmott, fann Per-Eric Betzholtz i Beijershamn på Öland så sent som 28.IX, kanske en extrageneration.

Ancylosis oblitella (Zeller). Den först 1976 i Danmark anträffade arten (Palm 1986) verkar nu ha spritt sig också till Sverige. Mats Lindeborg fick ett exemplar i ljusfälla i sin trädgård i Sm, Kalmar 19.IX. Det kan naturligtvis röra sig om en tillfällig immigrant i samband med den stora immigrationsvågen vid denna tid, men man kan hoppas på att arten finner sig tillrätta på någon marskäng längs våra kuster i söder. Den ganska lilla, svartaktiga fjärilen (Fig. 20, nästa uppslag) kan nog förväxlas med flera andra mott, men har en vit rand på bakkroppens första led. Larven anges leva på målla, *Chenopodium* o.d. Se även den danska pyralidboken (Palm 1986). Lämpligt svenskt namn kan vara *marskmott*.

Homoeosoma nebulella (Denis & Schiffermüller). Arten har tidigare uppgetts av Benander som insamlad i Blekinge, Listerlandet 16.VII.1939, men intet exemplar har kunnat återfinnas i hans samling, varför den strukits som svensk. Nu har Sverige emellertid råkat ut för en veritabel invasion av arten. Framför allt har fjärilar anträffats nära kusten från Nybrostrand i sydligaste Skåne till Kalmar i Småland och Dörby på Öland under perioden 8-27.IX (BÅBS, BZZS EFAS, FOUS, KJCS, KJKS, KSMS, LTSS, RYRS, ÖRDS). Men Carl Åke Pettersson har också insamlat ett exemplar långt i nordväst, taget i ljusfälla i Karlstad 25-27.IX och framför allt har Göran Palmqvist tagit två exemplar i ljusfälla på Torö i Södermanland redan 12-19.IX.1998. Detta tyder på att fjärilen kan ha bosatt sig i landet och inte allt av årets fynd behöver vara immigranter. Framtiden kommer kanske att utvisa om så är fallet. Beträffande fjärilens utseende m.m. hänvisas till den danska pyralidboken (Palm 1986). Arten har förut fått det svenska namnet *molnigt tistelkorgmott*.

Pyralis regalis (Denis & Schiffermüller), kungligt ljusmott, har enligt tidigare fynduppgifter förmodligen en fast förekomst på Gotska Sandön och kanske numera också på huvudön Gotland. Förutom ett fynd där 1996 (Svensson 1997) har ytterligare tillkommit. Clas Källander insamlade ett exemplar i Norrlanda, Hammars 30.VII, Bo Olsson ett exemplar i Östergarn 3.VIII och Jesper Lind ett exemplar i Ljugarn 10. VIII.

Immigration

Hösten 1999 bjöd på ovanligt många annars sällsynta immigranter med en ansamling i mitten av september. Flertalet har insamlats med hjälp av stationära ljusfällor. Tidigare under året kom däremot ovanligt lite och inte ens kålmalen, *Plutella xylostella* (Linnaeus), visade sig särskilt ofta. Kanske rörde det sig om inhemska djur. Clas Källander såg första exemplaret för året i Uppsala 24.IV, sedan först 25.V och sedan i antal 14-23.VI. I Abisko var kålmalen allestädes närvarande under besök där 25.VI-10.VII.

Under septemberinflygningen kom framför allt för landet nya *Homoeosoma nebulella*, om vilken redan berättats i föregående avsnitt, där

*18. Den okända **Monochroa**-arten från Öland. Foto: Ingvar Svensson.*

*The unknown **Monochroa** species from Öland.*

*20. **Ancylosis oblitella** (Zeller), föreslagen det svenska namnet marskmott, funnen ny för Sverige i Kalmar. Foto: Mats Lindeborg.*

***Ancylosis oblitella**, found new to Sweden at Kalmar.*

även kungligt ljusmott, *Pyralis regalis* omtalats. Åtskilliga immigrantgräsmott, *Euchromius ocellea,* har rapporterats: ett från Sk, Ö. Hoby. 29.VIII-4.IX, två från Go, Sundre 28.VIII-24.IX (KJCS, KJKS, RYRS), ett från Ha, Eldsberga 11.IX (LNYS), ett från Sm, Kalmar 10.IX, vardera ett från Öl, Runsbäck 7 och 9.IX (LTSS) och vardera ett från Up, Sollentuna 6-7.IX och Norrtälje 20.IX (BJOS). Kungsljusmottet, *Anania verbascalis,* visade sig endast enstaka i Sk, Löderup 19.VIII-10.IX och Ö. Hoby 5-10.IX (KJCS, KJKS, RYRS). Något fler vandrarängsmott, *Udea ferrugalis,* kom i fällorna, ett i Sk, Ö. Hoby 29.VIII-4.IX, två i Go, Sundre 28.VIII-24.IX (KJCS, KJKS, RYRS), ett vardera i Sk. Borrbystrand 3-8.X och Baskemölla 28.IX-2.X (ÖRDS). Nattflymottet, *Nomophila noctuella,* visade sig ovanligt sällan och har rapporterats endast enstaka från Ha, Halmstad 22 och 29.IX samt Eldsberga 30.IX (LNYS), från Öl, Karum 14-21.IX (FOUS), Öl, Runsbäck 8.VIII och 21.IX samt Beijershamn 24.IX (LTSS) och slutligen från Up, Uppsala 4.X (KJCS). Däremot har aldrig så många av vitt sydmott, *Palpita unionalis,* dykt upp förut, fyra exemplar i Sk, Löderup 11.IX-15.X, ett exemplar i Go, Sundre 25.IX-12.XI (KJCS, KJKS, RYRS), ett exemplar vardera i Sk, Sandhammaren 26.IX-2.X och Borrbystrand 20-24.IX samt Baskemölla 20-23.IX och 28.IX-2.X (ÖRDS) och nordligast i Sverige hittills ett exemplar i Sm, Västervik 23-27.IX (EFAS).

*19. **Etiella zinckenella** (Treitschke), föreslagen det svenska namnet tropikärtmott, funnen ny för Sverige i Göteborgsområdet, här en tjeckisk hona. Foto: Ingvar Svensson.*

***Etiella zinckenella**, found new to Sweden in the Gothenburg area.*

Ett tredje svenskt exemplar av benvedsmott, *Nephopterix angustella*, insamlades i Sk, Ö. Hoby 10.IX. Här rör det sig sannolikt om inflygning. Det skulle var intressant att finna en svensk population.

Flera andra arter har rapporterats som immigranter under året, exempelvis betmott, *Loxostege sticticalis,* och majsmott, *Ostrinia nubilalis*. Det är svårt att dra en klar gräns mellan migrerande djur och bofasta. Sannolikt är dessa två arter åtminstone tidvis etablerade i Sverige.

Nya landskapsfynd

2. *Micropterix mansuetella*. Nä, Vr (PENS).
9. *Ericrania sparrmannella*. Vr (PENS 98).
11. *E. cicatricella*. Bo (ÖBYS 73).
12. *E. sangii*. Gä (KJCS), Ly (JOJS 67).
38. *Stigmella centifoliella*. Sk (KAOD).
49. *S. carpinella*. Ha (SVNS). Öl (BÅBS).
87. *Trifurcula immundella*. Ha (JOJS).
91b. *Ectoedemia decentella*. Sk (SVNS).
117. *Nematopogon magna*. Bl (BEFS 91).
119. *N. metaxella*. Bo (PHNS).
120. *N. swammerdamella*. Hs (ÖBYS 65).
132. *Cauchas fibulella*. Vr (PENS).
140. *Incurvaria koerneriella*. Ha (JOJS 93).
141. *I. pectinea*. Hs, Me (SVNS).
154. *Tischeria dodonaea*. Vr (mina PENS 98).
155. *T. marginea*. Go (SVNS).
183. *Montescardia tessulatellus*. Ly (JOJS 74).
186. *Myrmecozela ochraceella*. Sm (KSMS).
201. *Nemapogon variatella*. Vb (ÖBYS 81).
220. *Trichophaga scandinaviella*. Bo (ÖBYS 83).
249. *Calybites phasianipennella*. Hs (ÖBYS 64).
280b. *Phyllonorycter leucographella*. Sk (WMAS m.fl)
306. *P. froelichiella*. Hs (ÖBYS 62).
327. *Bucculatrix ratisbonensis*. Bo (JOJS 95).
330. *B. albedinella*. Vr (PENS).
333. *B. bechsteiniella*. Gä (KJCS).
337. *Tinagma perdicellum*. Go (JBYD).
366. *Argyresthia bonnetella*. Vr (PENS)
379. *Euhyponomeutoides ribesiella*. Hs (ÖBYS 67).
387. *Paraswammerdamia albicapitella*. Hs (ÖBYS 84).
394. *Ocnerostoma friesei*. Ån (SVNS).
395. *Atemelia torquatella*. Öl (BÅBS).
416. *Ypsolopha lucella*. Vr (PENS).
423. *Orthotaelia sparganella*. Vr (PENS).
426a. *Acrolepiopsis betulella*. Go (OLBS, SVNS).
453. *Semioscopis avellanella*. Bo (PHNS).
454. *S. steinkellneriana*. Bo (PHNS 98).
475. *Depressaria silesiaca*. Sm (JBYD).
480. *Agonopterix quadripunctata*. Sm (LTSS).
487. *A. broennoeensis*. Hs (ÖBYS 68).
494. *A. nervosa*. Gä (KJCS).
498. *A. curvipunctosa*. Bo (ÖBYS 79).
517a. *Schiffermuelleria schaefferella*. Bl (PEBS).
531. *Metalampra cinnamomea*. Gä (KCJS, RYRS).
554. *Elachista gleichenella*. Vr (BÅBS, PENS).
595. *E. subalbidella*. Vb (ÖBYS 81).
618. *Coleophora gryphipennella*. Gä (KJCS).
624. *C. badiipennella*. Bo (ÖBYS 72).
638. *C. vacciniella*. Vr (PENS).
640. *C. plumbella*. Up (BJOS, PGAS).
698b. *C. maritimella*. Sk (SVNS).
702a. C. species. Go (SVNS).
714. *C. adelogrammella*. Gä (KJCS).
718. *C. millefolii*. Up (BJOS, FYKS).
724. *C. expressella*. Up (BJOS, FYKS).
734. *C. dianthi*. Gä (KJCS).
759. *Mompha complexa*. Up (BJOS, FYKS).
771. *Pancalia latreillella*. Vr (BÅBS), Nb (ÖBYS 68).
780. *Sorhagenia lophyrella*. Gä (KJCS).
836. *Chrysoesthia sexguttella*. Go (OLBS, SVNS).
844. *Xystophora pulveratella*. Bo (ÖBYS 81).
847. *Stenolechia gemmella*. Vr (PENS).
885. *Chionodes ignorantella*. Go (PGAS).
922. *Scrobipalpula psilella*. Öl (OLBS 98), GS (JOJS).
942. *Caryocolum junctella*. Vg (FHDS).
980. *Anacampsis scintilella*. Go (PGAS,SVNS).
996. *Brachmia lutatella*. Gä (KJCS).
1009. *Pandemis dumetana*. Go (EQTS 98, SVNS).
1011. *Choristoneura diversana*. Sm (LTSS).
1053. *Exapate congelatella*. Bo (PHNS 98).
1057. *Eana incanana*. Bo (ÖBYS 75).
1080. *Acleris schalleriana*. Bo (ÖBYS 81).
1092. *A. lorquiniana*. Sm (KSMS).
1094. *A. maccana*. Bo (PHNS).
1104. *Cochylimorpha alternana*. Ha (JOJS).
1124. *Aethes triangulana*. Lu (FAZS, JHES 98).
1133. *A. kindermanniana*. Gä (KJCS).
1137. *Cochylidia heydeniana*. Sm (LTSS).
1139. *C. implicitana*. Go (SVNS).
1165. *Olethreutes obsoletana*. Vr (PENS 78).
1166. *O. dissolutana*. Vg (FHDS).
1218. *Endothenia trifoliana*. Bo (ÖBYS 75), Gä (KJCS).
1220. *Lobesia reliquana*. GS strykes (JOJS).
1220a. *L. virulenta*. GS (JOJS 82), Bo (ÖBYS

67).
1229. *Bactra furfurana*. Bo (ÖBYS 72).
1249. *Ancylis unculana*. Bo (ÖBYS 77).
1271. *Epinotia signatana*. Bo (ÖBYS 72).
1279. *E. pygmaeana*. Bo (PHNS).
1281. *Rhopobota ustomaculana*. Bo (ÖBYS 80).
1300. *Epiblema rosaecolana*. Sm (KSMS, LTSS), Go (PGAS, WMAS).
1301. *E. roborana*. Nb (ÖBYS 71).
1330. *Eucosma conterminana*. Go (SVNS).
1340. *Rhyacionia pinivorana*. Nb (ÖBYS 65).
1342. *R. logaea*. Go (EQTS 98), Nb (ÖBYS 67).
1348. *Eucosmomorpha albersana*. Vr (PENS).
1353. *Pammene luedersiana*. Gä (KJCS, RYRS).
1366. *P. regiana*. Sm (LTSS).
1412. *Dichrorampha flavidorsana*. Go (PGAS, WMAS).
1429. *Prochoreutis sehestediana*. Vr (PENS).
1452. *Phaulernis dentella*. Sm (KSMS).
1453. *P. fulviguttella*. Up (BJOS, FYKS).
1455. *Cataplectica profugella*. Go (SVNS).
1457. *Epermenia chaerophyllella*. Ha (BEFS).
1531a. *Etiella zinckenella*. Vg (SLZS 60).
1547. *Myelois tetricella*. Bo (ÖBYS 81).
1548. *Apomyelois bistriatella*. Bo (PHNS).
1556a. *Ancylosis oblitella*. Sm (LTSS).
1557a. *Homoeosoma nebulella*. Sk (BZZS, ÖRDS), Sm (EFAS, FOUS, KSMS,LTSS), Öl (BÅBS), Sö (PGAS 98), Vr (PENS), Gä (KJCS).
1589. *Euchromius ocellea*. Ha (KJCS, LNYS).
1601. *Crambus hamella*. Up (FYKS), Gä (KJCS, RYRS).
1673. *Sitochroa palealis*. Gä (KJCS).
1705. *Palpita unionalis*. Sm (EFAS).

Insamlare

BEFS = Christer Bergendorff, BJOS = Jan-Olov Björklund, BZZS = Per-Eric Betzholtz, BÅBS = Bengt Å. Bengtsson, EFAS = Stefan Ekroth, EQTS = Håkan Elmquist, FAZS = Markus Franzén, FHDS = Nils Forshed, FOUS = Marcus Forslund, FYKS = Ingemar Frycklund, JBYD = Benny Jørgensen, JHES = Henrik Jeansson, JOHS = Roland Johansson, JOJS = Jan Jonasson, KAOD = Ole Karsholt, KJCS = Clas Källander, KJKS = Karl Källander, KSMS = Peter Koch-Schmidt, LJRS = Jesper Lind, LNYS = Ronny Lindman, LTSS = Mats Lindeborg, OLBS = Bo Olsson, PEBS = Bert Pettersson, PENS = Carl Åke Pettersson, PGAS = Göran Palmqvist, PHNS = Hans Pettersson, RYRS = Nils Ryrholm, SLZS = Josef Schulz, SVNS = Ingvar Svensson, WMAS = Magnus Wedelin, ÖBYS = Stig Överby, ÖRDS = Jan-Olof Ördén.

Litteratur

Buhl, O., Falck, P., Jørgensen, B., Karsholt, O., Larsen, K. & Vilhelmsen, F. 1994. Fund af småsommerfugle fra Danmark i 1993. – Ent. Meddr. 62:105-115.

Elsner, G., Huemer, P. & Tokár, Z. 1999. Die Palpenmotten Mitteleuropas. – Verlag Slamka, Bratislava.

Emmet, A. M. (editor) 1996. The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland, Volume 3. – Harley Books, Colchester.

Johansson, R., Nielsen, E. S., van Nieukerken, E. & Gustafsson, B. 1990. The Nepticulidae and Opostegidae of North West Europe. – Fauna Ent. Scand. 23:1-2.

Palm, E. 1986. Nordeuropas Pyralider. – Danmarks Dyreliv, Bind 3. Fauna Bøger, København.

Palm, E. 1989. Nordeuropas Prydvinger. – Danmarks Dyreliv, Bind 4. Fauna Bøger, København.

Svensson, I. 1980. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1979. – Ent. Tidskr. 102:83-97.

Svensson, I. 1991. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1990. – Ent. Tidskr. 112:65-72.

Svensson, I. 1993. Fjärilkalender. - Förlag Hans Hellberg, Kista.

Svensson, I. 1997. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1996. – Ent. Tidskr. 118:29-44.

Svensson, I. 1999. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1998. – Ent. Tidskr. 120:23-35.

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. Catalogus lepidopterorum sueciae. - Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen, Stockholm.

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. – Entomologiska föreningen, Stockholm.